

Голас Радзімы

№ 7 (1629)
21 лютага 1980 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЯЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

ЁСЦЬ НА ПАЛЕССІ ВЁСКА...

[«Жывуць людзі
слаўныя»]
стар. 2—3

КАРЭСПАНДЭНТ ГУ- ТАРЫЦЬ З КСЯН- ДЗОМ

[«Прежде всего—
честность»]
стар. 5

АДРАСАВАНА ШЫ- РОКАЙ АУДЫТОРЫІ

[«Усё пра Беларусь»]
стар. 7

Як сцвярджаюць медыкі, характар чалавека складаецца ў першыя тры гады жыцця. Фарміраванню яго спрыяюць людзі і абставіны. Ці ж не бачна па тварах гэтых хлопчыкаў, у якіх умовах яны выхоўваюцца! «Аптымісты» — так назваў аўтар свой здымак. [Пра фотаматара з Магілёва Зіноўя ШЭГЕЛЬМАНА чытайце на 8-й стар.].

САБЕ І НАШЧАДКАМ

Архітэктура адлюстроўвае свой час — матэрыяльныя патрэбнасці і магчымасці, узровень эстэтыкі, культуры. Не толькі эпоха, але і перыяды, абмежаваныя дзесяцігоддзямі, накладваюць на яе адбітак. У гэтым можна пераканацца, калі прайсці па вуліцах сённяшняга Мінска.

У першыя пасляваенныя гады, калі на тэрыторыі горада грушваліся руіны, самым важным было пабудаваць жыллё, даць мінчанам дах над галавой. Тады і ўзводзіліся невялікія дамы-каробкі, збудаванне якіх не патрабавала складанай тэхнікі, асаблівых матэрыялаў.

Але вось першы голад у жыллі быў задаволены. Архітэктары сталі ўдасканальваць формы будынкаў, выкарыстоўваць элементы класікі. Пачалі ўзнікаць дамы з так званымі архітэктурнымі ўпрыгажэннямі. Затым дойлідзі вярнуліся да спрощаных форм, толькі на больш высокай тэхнічнай аснове. З'явіліся мікрараёны з больш сучаснай забудовай, але падобныя адзін на адзін архітэктурна-планіровачнымі і канструктыўнымі рашэннямі. Сёння ў цэлым людзі задаволены імі. Але дамаў стаяць дзесяцігоддзі, і погляд архітэктараў павінен быць звернуты ў будучыню...

Цяпер мы пачынаем ствараць праекты жылых будынкаў, так сказаць, чацвёртага пакалення, — гаворыць заслужаны архітэктар рэспублікі Георгій Сысоеў.

Мы знаходзімся ў яго майстэрні на дзевятым паверсе інстытута «Мінскпраект». Перад намі макет будучага мікрараёна Мінска Захад-1. Цяпер на тым месцы, дзе ён вырасце, — шырокае поле, перасечанае ўзвышшамі і лагчынамі. Тры ўзгоркі, размешчаныя па дыяганалі, складаюць прамую лінію, якую архітэктары паклалі ў аснову арыгінальнага аблічча будучага мікрараёна. Выкарыстоўваючы гэты складаны ландшафт, яны вырашылі ствараць своеасаблівы буйнамаштавы жылы раён, які адпавядаў бы густам і будучых пакаленняў.

Рэльеф участка разнастайны і характэрны. Перапады вышынё дасягаюць 35 метраў. Узгоркі — самыя высокія ў горадзе. Улічваючы гэта, дамы размяшчаюцца ў адпаведнасці з канфігурацыяй ландшафту. Калі глядзець у плане, то вялікія будынкі нагадваюць ломаныя падковы, што паўтараюць абрысы ўзгоркаў. Тут ёсць 9-, 12-павярховыя дамы — па краях участка, а ў цэнтры — пяць 18-, 20-павярховых. Жылыя будынкі, сумешчаныя з грамадска-гандлёвым цэнтрам, будуць нагадваць вялікія ветразі...

Арыгінальнае знешняе аблічча дамоў — важнае, але не зусім галоўнае клопат архітэктараў, — расказвае Георгій Сысоеў. — У аснове — чалавек, зручнасць для яго, утульнасць, эканамічнасць. У гэтых адносінах Захад-1 — раён эксперыментальны. Жыць тут будуць 32 тысячы чалавек. На іх і разлічваецца комплекс культурна-бытавога абслугоўвання. У склад цэнтру ўваходзяць кінатэатр, Дом культуры, універсам, магазіны, рэстаран, кафэ, пошта, тэлеграф, аптэка, цырульня, атэль, пункт абслугоўвання наваколяў.

Першы паверх жылых будынкаў будзе адведзены пад памяшканні грамадскага прызначэння. Тут размесцяцца сталы заказу, камеры захоўвання — накіпцелі для здачы ў хімічэстку і мыцця бялізны, гаспадарчыя кладовкі, майстэрні для самадзейнай творчасці.

Намечана ствараць аздаравленчую зону са спартыўным ядром. Па-новаму праектуецца і сетка дашкольных устаноў. Прадугледжаны базавыя агульнавыхаваўчыя памяшканні з басейнам, гімнастычнай залай, амфітэатрам для лялечных спектакляў, мастацкай студыяй. Чатыры школы на 1 300 навучэнцаў кожная зведзены ў агульны комплекс. Ён мае цэнтр, у які ўваходзяць сталовая, актавая зала, аўдыторыя, пакой для гурткоў, басейн, спортзалы. У невучэбны час агульнашкольны цэнтр можна выкарыстаць як Дом піянераў.

Лагчыны будучы забудовацца гаражамі для індыўідуальных машын. Упершыню ў Беларусі ў праекце мікрараёна Захад-1 прадугледжана вакуумная ўстаноўка для выдалення смецця. Тут знойдзе выкарыстанне комплексная сістэма аўтаматычнай дыспетчарызацыі інжынернага абсталявання, кіраванне якой будзе ажыццяўляцца з аб'яднанага пульта.

Іван НОВІКАЎ.

НА ЗДЫМКУ: над макетам гандлёва-грамадскага цэнтру мікрараёна Захад-1 працуюць (злева направа) архітэктары Юрый ХАРЛАМАЎ, Любоў КАЧАНОЎСКАЯ і Аляксандр НАВАЖЫЛАЎ.

Фото Я. КАЗЮЛІ.

САНАТОРЫЙ «БЯРЭСЦЕ»

У маляўнічым наваколлі Рагазнянскага возера Брэскай вобласці размешчаецца санаторый «Бярэсце». У ім набывалі тысячы працоўных, спецыялістаў сельскай гаспадаркі — палюды, дяркі, механізатары. Тут светлыя сучасныя карпусы, камфартабельная мэбля, працуюць кабінеты вода-, света- і электралячэння. Да паслуг адпачываючых таксама кабінет функцыянальнай дыягностыкі, інгаляторыі.

На тэрыторыі здраўніцы «Бярэсце» знойдзены мінеральныя крыніцы, вялікія запасы лекавых гразей. Вядзецца будаўніцтва другой часткі санаторыя. Узводзіцца шматпавярховы корпус, добраўпарадкавацца навакольная тэрыторыя.

ЖЫВУЦЬ ЛЮДЗІ СЛАЎНЫЯ

Галоўчыцы... Цікавая гісторыя гэтага палескага сяла, што ў Нараўлянскім раёне, цікавы і лёс яго людзей. 309 дамоў-двароў налічвае сяло. Жывуць тут, працуюць попеч з беларусамі і чэхі. Іх шчырая сумесная праца і ўслаўляе Галоўчыцы.

ЗНАЁМСТВА

Давайце пройдземся па вуліцах. Вось галоўная, Савецкая. Дамы на ёй, як званы, адзін у адзін, сонечныя. Такая ж і Кастрычніцкая — радуе вока сваёй прыгажосцю, выбудавана адмыслова, з улікам сцяна-рабаванню сённяшняга дня. Вялікая і шырокая, а вокнамі-вачамі да сонца, да людзей і Сялянская вуліца. Прыемна прайсціся і па Чырвонаармейскай, Першамайскай, Камсальскай, Школьнай і Садовай. Новае, сучаснае трывала ўвайшло ў быт вёскі. Ёсць у Галоўчыцах комплексны прыёмны пункт раённага камбіната бытавога абслугоўвання, майстэрня па пашыву адзення, сталовая, магазіны — прадуктовы, прамысловы, кніжны, гаспадарчы, бібліятэка. Адчынены для дзяцей хлэбаробаў філіял Нараўлянскай музычнай школы — вучыцца, калі ласка, дзеці! А колькі дамоў дапамог пабудаваць сваім працаўнікам калгас імя ХХІІ з'езда КПСС!

Вялікую надзею ўскладаюць хлэбаробы на жывёлагадоўчы комплекс, што ўзводзіцца ў гаспадарцы. 9 тысяч галоў буйной рагатай жывёлы размесціцца ў ім праз тры гады. Цяпер уведзены ў строй памяшканні першай часткі. Жывёлаводы задзелены бычкі, пастаўлены на адкорм, добра прыбаўляюць у вазе, калгас прадае шмат мяса, мае добрую вырчку.

З ГІСТОРЫІ

Кожны, хто прыедзе ў Галоўчыцы, не зможа абмінуць парк: ён кідаецца ў вочы сваёй прыгажосцю. Рэдкія экзатычныя дрэвы побач з нашымі беларускімі. У іншых мясцінах парк як лес. Прыгожа!

Мясцовыя людзі мне расказалі, што парк — тэрыторыя былой панскай сядзібы. На шыроку-нагу жыў тут пан Горват. І дрэвы, і рабочую сілу прывозіў нават з іншых краін. Так з'яві-

ліся тут чэхі — дваровыя работнікі. Як і беларусы, гнулі яны свае спіны на гаспадара, салёным потам зарабляючы сабе на кавалак хлеба. Уся сядзіба з паркам была абнесена двухметровай мураванай сцяной.

У раскошным двухпавярховым палацы сярэд парку жыў пан, раскашавалі і яго блізкія... Засталіся ад былога маёнтка некаторыя пабудовы. У доме, дзе некалі жыў адзін пан, цяпер сярэдняя школа. А ў тым, што знімаў яго ўпраўляючы, участкавая балыціца. Панская пральня перароблена на цудоўны жылы дом. Школьны інтэрнат, дзіцячы сад — таксама ў панскіх пакоях. Шырока адчынены ў іх дзверы для дзяцей хлэбаробаў.

А побач новыя будынкі. Дарэчы, Дом культуры з глядзельнай залай на 420 месца атрымаўся з той двухметровай сцяны-агароджы. З яе цэглы многа чаго зроблена. Нашчадкі дваровых работнікаў будавалі, цагліну за цаглінай пераносычы з таго муру, і ўспаміналі: «Палохаў пан бацькоў нашых, каб уцякалі, як і ён, з гэтай зямлі. Некаторыя паехалі, але потым назад вярнуліся. Зразумелі: лепей тут, вольным сярэд вольных».

Калі пачалася калектывізацыя, беларусы і чэхі разам калгас арганізавалі. Парадзіліся навечна. Колькі вяселляў беларуска-чэшскіх згуляна ў Галоўчыцах! Колькі дзетак нарадзілася-вырасла ад такіх шлюбав! Калі пачалася Вялікая Айчынная вайна, праводзілі Галоўчыцы на абарону Радзімы сваіх сыноў. І для чэхаў гэтая зямля ўжо стала роднай. Пралівалі яны за яе сваю кроў, многія не вярнуліся з вайны, некаторыя інвалідамі прыйшлі ў Галоўчыцы. Ёсць у сяле помнік загінулым, ля якога спыняюцца і беларусы, і чэхі.

Ёсць і ветэраны працы, якімі ганарыцца калгас. З іх і трэба было б мне пачынаць...

СУСЕДЗІ

Зайсці ў гэтыя два суседскія дамы мне падказалі людзі.

З трапяткім хваляваннем адчыняла я жоўтую, як сонца, брамку ў дворык заслужанай калгасніцы, пенсіянеркі Марыі Дубровы. Чысцінёй і старэчай цішынёй сустраў мяне яе дом.

Гаспадынька капала бульбу за садам. Але, дазнаўшыся аб мэтаце майго прыезду, павяла ў дом:

— А як жа, пакажу і раскажу, як жывецца старому чалавеку ў нас, — загаманіла Марыя Ільінічна. — Вось глядзіце, хіба дрэнны дом маю?

— Нядрэнны.

— А сад мой вунь які!

— І садок добры.

— І кароўку трымаю. Малачка сваё п'ю, хоць калгас, вядома ж, не адмаўляе ў літры малака такім, як я. Але ж сама яшчэ калгасу памагчы хачу! Прывыкла з маленства працаваць, дык і цяпер во, у старасці, не магу спакойна сядзець. А дзеці ж крычаць на мяне: што ўжо табе, мама, трэба? А тое трэба, кажу, каб багацель яшчэ больш наша краіна. Для міру гэта, дзеткі, для міру, каб вайны ў свеце не было... Каб бедных не было...

І столькі ў гэтых словах было павагі да агульнай справы, столькі цеплыні, што не выказаць! Каб пераканаць мяне, якая яна багатая, расчыніла Марыя Ільінічна нават шафу: «Глядзіце, колькі ўбораў у мяне! Не знасіць мне ўжо іх... А дзеці ўсё вязуць: насі, мама, хоць цяпер, за ўсю сваю загубленую маладосць аднасі».

Уздыхнула Марыя Ільінічна, задумалася. Потым ціха працягвала:

— Дзеці мае ў людзі выйшлі. Старэйшы, Раман, — ваеннаслужачы. Вова — інжынер у Мінску працуе-жыве. Відаць, таксама ў Мінску інжынерам Рая эканамістам у Ельскім раёне. Усе мае дзеткі добра жывуць. От, каб Янэк глянуў!

І дазналася я, што васьмю 12 гадоў, як няма на свеце мужа Марыі Ільінічна, чэха па нацыянальнасці, былога нямецкага пастуха калгаснага. Дазналася, што абое яны былі некалі беднякі з беднякоўды працавалі ўвесь свой век шчыра, а пры Савецкай уладзе праца такая шануецца. Вось і разбагацелі. Дазналася, што ўсю вайну прайшоў Янэк, у сям'і Берлін «заехаў».

Яна цялят і свіней даглядала і ў паляводстве першай была і кароў таксама, як і Янэк, пасвіла...

— Не было ў нас з Янэкам вяселля, як жаніліся. Затое жыццё цяпер як вяселле,

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ

АУТАСЭРВІС АЛІМПІАДЫ-80

Гасцямі Мінска ў дні Алімпіяды-80 будуць шматлікія спартсмены, турысты з розных краін свету. Многія з іх прыедуць на ўласных машынах. Тысячы верных спадарожнікаў аўтатурыстаў таксама будуць мець патрэбу і ў прытулку, і ў кляпатлівым доглядзе. Для іх рыхтуецца неабходная колькасць стаянак рухомага, мабільнага тыпу.

Спецаўтацэнтры будуць абслугоўваць уладальнікаў аўтамабіляў «Жыгулі» — «Лада». Сфарміравана брыгада «алімпій-

цаў» для работы з замежнай тэхнікай.

Госці Мінска без цяжкасці знойдуць аўтацэнтры па маляўнічых указальніках на брэсцкім, маскоўскім напрамках і на калгаснай дарозе.

НЕ ЧУВАЦЬ ШУМУ ГАРАДСКОГА

Змяншэнне шуму на вуліцах, у жылых кварталах, на прамысловых прадпрыемствах — адна з асноўных задач комплекснага плана аховы навакольнага асяроддзя, які распрацаваны і ажыццяўляецца ў Мінску.

Пры ўдзеце вучоных, праекціроўшчыкаў, ура-

Новы аўтобусны вакзал, аснаны сучаснымі сродкамі сувязі і апавышчэння пасажыраў і вадзіцеляў, пачаў працаваць у Барысаве. Яго калектыв абслугоўвае дзевяты міжгародні і прыгародных маршрутаў. Тут ёсць прасторная зала чакаання, кафэ, пакой маці дзіцяці.

НА ЗДЫМКУ: у зале чакаання новага аўтавакзала.

чоў-гігіеністаў складзена шумавая карта горада. Усе яе асноўныя паказчыкі ўлічаны ў новым генеральным плане развіцця Мінска да 2000 года. У прыватнасці, на магістралях і ў кварталах прадугледжана будаўніцтва шумаахоўных жылых дамоў. У іх канструкцыях будуць выкарыстаныя эфектыўныя гукаізаляючыя матэрыялы, у тым ліку і спецыяльныя пліты «акмігран», масавая вытворчасць якіх наладжваецца на прадпрыемствах рэспублікі.

БЛАКІТНЫЯ КАРАЛІ

У Горацкім раёне пабудавана сажалка плошчай 98 гектараў. Прызначана

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ

сказала мне на развітанне Марыя Ільнічна. А слова такое — ці ж не лепшае пра дзень наш сённяшні!

Падобныя словы пачула я і ў доме другога заслужанага калгасніка гэтай гаспадаркі, таксама пенсіянера, удзельніка Вялікай Айчыннай вайны Мікалая Белайчука:

— Цяпер жыццё — булак людзі не хочучь есці! А было ж — скарыначцы хлеба радаліся...

Шкада, немагчыма перадаць у артыкуле ўсю нашу размову. Ды падкрэслена галоўнае ў ёй: пенсіянеры, людзі, якія так многа зрабілі сваёй працай для калгаса, — не ў крыўдзе на свой лёс. У дамах іх — поўны дастатак, на душы — поўны спакой за свой заўтрашні дзень. Як і Марыя Ільнічна, зазначыў Мікалай Якаўлевіч, што яго старасць глыбока шануецца ў калгасе. Паказаў свае ўзнагароды, сярод якіх убачыла я і медаль «Ветэран працы». А з заенных узнагарод запомніліся ордэн Славы III ступені, медалі «За адвагу», «За ўзяцце Берліна», «За вызваленне Варшавы». Усю вайну прайшоў гэты чалавек. Па праву заслужыў сярод аднавяскоўцаў павагу — дарэчы, як і яго жонка Паліна Нікадзімаўна. Не цураліся яны ніякай працы. Ён касіў, араў, жыўеў пасевы, быў брыгадзірам і конюхам. Яна кароў даіла, свіней і цялят даглядала. Цяпер пенсіі немаленькія маюць.

ПАВАГА

Пазнаёмілася я і з многімі чэхамі, якія даўно ўжо лічаць сябе беларусамі. Ніводзін з іх не паскардзіўся на сваё жыццё ў Краіне Саветаў. Так, з вялікай пашанай паказалі мне дом заслужанага калгасніка Антона Браціла. Цяпер ён пенсіянер, але па сіле яшчэ ўдзельнічае ў грамадскай працы — не можа інакш. З гонарам прызнаўся:

— За работу мне і граматы давалі, і прэміі заўсёды. І ў Маскву нават на выстаўку ездзіў. Жонку маю таксама не крыўдзяць: дзе якая прэмія — не абмінуць. Працавітая яна ў мяне — даяркія і цяпер, хоць пенсію мае ўжо.

Паказалі яны мне сваю кватэру. Усё ў ёй ёсць, што і ў гарадской: і кухня, і зала, і спальня, — і прыгожай абстаўлена мэбляй. Дзеці іхнія ў жыцці ўладкаваны. Старэйшая дачка Рая — інжынерам на Брэстчыне, сын Уладзімір — тэхнолагам у Варонежы, Люда — настаўніца на Мазыршчы-

не, Анатолий — шафёрам тут, паблізу, у Міхалках.

Надзея Нікіфараўна шчыра апавядала:

— Маці мая не спадзявалася на такое жыццё. Гнула спіну на пака — думала, што так і трэба. Пакаеўкаю служыла ў аднаго з панкоў на Украіне, век плакала, а я вось жыву-радуся.

Няма таго дома ў Галоўчыцах, каб абмінулі яго залатыя рукі сталара Аляксандра Траўнічка, чэха па нацыянальнасці. Там вокны ўпрыгожыў дзіўнай разьбою, там дзверы вырабіў так, што заглядзішся, там з густам аздобіў ганак. А калгаснай работы колькі перарабіў ён!

Прыёмна было знаёміцца з такімі людзьмі.

МОЛАДЗЬ

Позна вечарам пакідала я Галоўчыцы. Да Нароўлі падвозіў мяне васемнаццацігадовы шафёр калгаса Коля Грыц. Паслухалі б тыя, што за мяжой паклёпнічаюць на наш лад жыцця, яго расказі! Коля Грыц — адзін з 52 камсамольцаў калгаса, што душой прыкіпелі да роднай зямлі.

— Нікуды з Галоўчыц я не з'еду, — кажа ён. — Тут я нарадзіўся, вырас, тут школу скончыў, калгас дапамог авалодаць мне любімай справай, аб якой марыў. Накіравалі мяне ў Нароўлю, за кошт калгаса вывучылі на шафёра. Захану — і далей вучыцца буду. І тут, упэўнены, дапаможа калгас. Хутка мне ў армію. Адслужу — абавязкова вярнуся.

Расказаў мне Коля, што пра моладзь — асабліва клопат у гаспадарцы. Дапамагаюць з кватэрамі. Для работнікаў комплексу плануецца цэлы пасёлак. Гэта, вядома, бачыць моладзь і ахвотна тут застаецца. Уладзімір Чаркоўскі, мінулагодні выпускнік мясцовай школы, летам на трактары працаваў, перавозіў збожжа. Засталіся ў родным калгасе Аляксандр Макаранка, Аляксандр Кавальчук, Генадзь Пангліш. Вучыцца за кошт калгаса на эканаміста Ала Дубоўская. Наташа Чарняк, загадчыца жывёлагадоўчай фермы, летась завочна скончыла заавэтэхнікум. А для Тамары Зынько, загадчыцы другой фермы, калгас дом пабудоваў.

Думаецца, міжволі думаецца: вялікія правы атрымаў наш савецкі чалавек, вялікае шчасце жыць у такой краіне, дзе кожнаму пашана, павага.

Мар'я ПАНКОВА.

Павялічвае выпуск прадукцыі Мінскі фарфоравы завод. Штодзённа ў гандлёвую сетку адпраўляюцца сотні талерак, чайных і кафеяных сервізаў, розных сувеніраў і ваз. Васемнаццаць назваў — з алімпійскай сімволікай.
НА ЗДЫМКАХ: ветэран заводу жывалісец Яўгенія ЮРАВА; фармовачнае аддзяленне цэха гаспадарчага посуду.
Фота В. ВІТЧАНКІ.

ШКОЛЬНИК ВЯДЗЕ ДЫСКУСІЮ З АКАДЭМІКАМ

АДКУЛЬ ПАЧЫНАЕЦЦА ШЛЯХ У НАВУКУ?

Кожны год у адзін з вясеньскіх дзён калідоры Інстытута цёпла-і масаабмену імя Аляксея Лыкава АН БССР запаўняюць... чародкі школьнікаў. У гэтым нашэсці няма, аднак, нічога незвычайнага. Ужо некалькі гадоў пры Інстытуте працуе фізіка-тэхнічная школа для старшакласнікаў Мінска. Тут пасля школьных заняткаў два разы на тыдзень (па дзве гадзіны) юныя паклоннікі навукі пад кіраўніцтвам вопытных вучоных вывучаюць складаныя працэсы ў жыцці прыроды.

У 12 падобных школах, што існуюць і пры іншых Інстытутах рэспубліканскай АН, займаецца больш як 500 школьнікаў — будучыя фізікі, геологі, біёлагі, матэматыкі, філосафы. Заняткі з імі праводзяць 90 кандыдатаў і 9 дактароў навук. На грамадскіх пачатках яны ажыццяўляюць метадычнае кіраўніцтва работай школ, вядуць семінары, чытаюць лекцыі. Усё гэта — згодна з рэкамендацыямі навуковых саветаў, якія выбіраюцца ў Інстытутах. З праблемамі цёпла-і масаабмену вучняў знаёмяць акадэмікі і члены камітэтаў Беларускай акадэміі навук Анатолий Шашкоў, Рэм Салаухін, Бекір Смольскі і іншыя вядомыя вучоныя.

ШКОЛА І АКАДЭМІЯ

Пасля доўгіх разважанняў форму вучобы выбралі Інстытуту: лекцыі, семінары, лабараторныя работы, практыкумы. Юныя слухачы школы ўдзельнічаюць у сапраўдных эксперыментальных даследаваннях па тэрмааэрадынаміцы, плазма-хіміі, спадцаючы таямніцы пераносу цяпла, масы, энергіі. Заканчваецца навукальны год навуковай сесіяй або канферэнцыяй, на якой школьнікі выступаюць з навуковымі дакладамі, паведамленнямі, лепшыя работы прадстаўляюцца на гарадскі конкурс. Па заканчэнні (двухгадовай праграма навучання) выдаюцца пасведчання.

Гэтыя пасведчання не даюць ніякіх пераваг будучым абітурыентам, што паступаюць, скажам, у вышэйшую навукальную ўстанову. І тым не менш папулярнасць школ пры Акадэміі навук надзвычай вялікая. Конкурс у навукова-тэхнічную школу Інстытута электронікі АН БССР ніколі не бывае ніжэй 3—4 чалавек на адно месца. Часам адбор зрабіць вельмі цяжка, таму што ўсіх жадаючых рэкамендуець педагогічныя саветы школ, раённыя і гарадскія аддзелы народнай адукацыі, што само па сабе гаворыць аб годнасці прэтэндэн-

таў. Прыходзяць вучні і па аб'яве ў сталічнай газеце «Вячэрні Мінск» і часам выдзяляюць вялікія здольнасці да навукі. Зоркасць вучоных рэдка падводзіць, і многія школьнікі першы крок у вялікую навуку робяць менавіта ў Акадэміі навук БССР.

ЗНАЕМСТВА З «КУХНЯЙ» ВУЧОНАГА

Акрамя вочных пры Акадэміі створаны тры завочныя школы юных. Лепшыя вучні завочнай школы і пераможцы алімпіяд прымаюць удзел у летніх фізіка-матэматычных школах. Іх лектары — маістыя вучоныя. Старшыя таварышы расказваюць сваім будучым калегам пра стан і перспектывы развіцця асноўных праблем сучаснай фізікі, матэматыкі, цёпла-і масаабмену. Простая сяброўская атмасфера, што пануе ў гэты перыяд, дазваляе школьнікам на роўных гутарыць і нават дыскутаваць асобныя пытанні з вядомымі фізікамі, матэматыкамі, бліжэй знаёмымі з «кухняй» вучонага. Юнацтва ўласціва фантазіраваць, часам нават не заўважаючы мякка паміж фантазіяй і навукай і казачнай. Сувязі з аўтарытэтамі ў гэтым выпадку ўзаемна карысныя.

— Чытанне лекцый у школе дае мне больш, чым проста маральнае задавальненне, — гаворыць член-карэспандэнт АН БССР Анатолий Шашкоў. — Размова з такой юнай аўдыторыяй на «адной мове» дае эмацыянальны зарад у рабоце.

60 ВЫНАХОДСТВАў СТУДЭНТАў

Студэнцкія гады становяцца працягам падрыхтоўкі будучага вучонага. Вось што гаворыць намеснік міністра вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі БССР прафесар Іван Леановіч:

— Кожны студэнт павінен адчуць «смак» да навуковай дзейнасці, выпрацаваць у сабе рысы даследчыка, так неабходныя сёння не толькі ў навуковай, але і ў вытворчай рабоце. Навучэнцы выконваюць дзяржбюджэтных і гасдагаворных тэмы ў творчых аб'яднаннях студэнтаў на агульную суму 1 295 тысяч рублёў. Больш чым у 2 тысяч гурткоў пры кафедрах вышэйшых навукальных устаноў займаюцца звыш 50 тысяч студэнтаў. 3,5 тысячы студэнтаў праводзяць даследаванні ў канструктарскіх, эканамічных, перакладчыцкіх бюро, вылічальных цэнтрах і лабараторыях. У мінулым годзе маладыя людзі, што займаюцца навукай, склалі 80,2 працэнта ад агульнай колькасці студэнтаў рэспублікі. У тым жа годзе было апубліка-

вана больш за тысячу студэнцкіх навуковых артыкулаў, атрымана 60 аўтарскіх пасведчанняў на вынаходствы, а 417 работ, выкананых з удзелам студэнтаў, укаранёна ў вытворчасць.

Цікавы эксперымент праводзіцца некаторымі Інстытутамі Беларускай сумесна з Акадэміяй навук БССР. Яны пачалі ажыццяўляць праграму сумеснай падрыхтоўкі кадраў для акадэмічных навуковых устаноў і заводскіх лабараторый. Сутнасць эксперыменту ў тым, што частка вучэбных заняткаў, асабліва практычных, пераносіцца ў акадэмічныя лабараторыі. Студэнт з улікам яго спецыялізацыі атрымлівае заданне, што ўваходзіць у праграму даследаванняў, якія выконваюцца ў Акадэміі навук. Гэта дае яму магчымасць не толькі вывучыць прыёмы і метады даследаванняў, але і зазірнуць у заўтрашні дзень праблемы.

НЕ УПУСЦІЦЬ ЛАМАНОСАВА

Многія студэнты па рэкамендацыі кафедраў накіроўваюцца на практыку ў акадэмічныя Інстытуты і навукова-даследчыя падраздзяленні пры вышэйшай школе. Пасля кароткай «акліматызацыі» яны папаўняюць навуковыя калектывы лабараторый. Тэмы курсавых, дыпломных работ становяцца неад'емнай часткай плаванаў заданняў калектываў. Сувязь, што нарадзілася ў час практыкі, ужо не абрываецца: пасля заканчэння Інстытутаў былыя практыканты запрашаюцца, як правіла, на работу ў тыя ж навуковыя падраздзяленні, якія апыкалі іх. Так, у 1977 годзе ў Акадэмію навук БССР атрымалі накіраванні прыкладна 300 выпускнікоў спецыяльных адукацыі БССР прафесар Іван Леановіч.

— Кожны студэнт павінен адчуць «смак» да навуковай дзейнасці, выпрацаваць у сабе рысы даследчыка, так неабходныя сёння не толькі ў навуковай, але і ў вытворчай рабоце. Навучэнцы выконваюць дзяржбюджэтных і гасдагаворных тэмы ў творчых аб'яднаннях студэнтаў на агульную суму 1 295 тысяч рублёў. Больш чым у 2 тысяч гурткоў пры кафедрах вышэйшых навукальных устаноў займаюцца звыш 50 тысяч студэнтаў. 3,5 тысячы студэнтаў праводзяць даследаванні ў канструктарскіх, эканамічных, перакладчыцкіх бюро, вылічальных цэнтрах і лабараторыях. У мінулым годзе маладыя людзі, што займаюцца навукай, склалі 80,2 працэнта ад агульнай колькасці студэнтаў рэспублікі. У тым жа годзе было апубліка-

Юрый САПАЖКОў.

● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ●

яна для развядзення рыбы, арашэння, адпачынку працоўных.

Гэта трэці такі аб'ект, здадзены меліяратарамі раёна. Восенню было завершана будаўніцтва сажалак плошчай 43 гектары ў вёсцы Рудкоўшчына і 10 гектараў — у Капцёўцы. Заканчваецца стварэнне сажалкі плошчай 49 гектараў у Кароўчыне і вадаёмаў плошчай па 15 гектараў у вёсках Расна і Нівішы.

АПОШНІ ЗВАНOK

Прагучаў апошні званок для студэнтаў заінжынернага факультэта Гродзенскага сельгасінстытута. Яшчэ 209 выпускнікоў папоўняць армію спецыялістаў сельскай гаспадаркі.

ПРЫЕМНАГА АПЕТЫТУ, МАЛЬШЫ!

У Бабруйску адкрылася новая дзіцячая малочная кухня на 15 тысяч порцый у змену. Тут гатуюць мноства разнастайных страў: бульёны, супы, кашы, кіслі, сокi. З адкрыццём камбіната дзеці да двух гадоў будуць забяспечаны спецыяльным харчаваннем.

● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ●

НАВАСЕЛЕЦ НА МУХАўЦЫ

На прамысловай карце Брэста — папаўненне: пачала працаваць першая чарга заводу «Брэстэкстыльмаш». Прадпрыемства будзе выпускаць высокакакладныя вузлы для тэкстыльнага абсталявання.

УСІМ НА РАДАСЦЬ

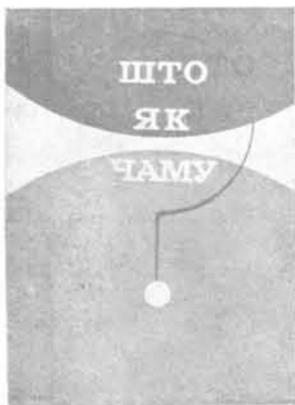
Шырока разгарнулася жыллёвае будаўніцтва ў новым мікрараёне Клімавічаў. Толькі ў мінулым годзе тут справілі наваселле звыш двухсот сямей. Самых маленькіх жыхароў раёна прыняў новы тыпавы сад-яслі, адкрыўся прадуктовы магазін.

ЗАВОДСКІЯ ЦЯПЛІЦЫ

На тэрыторыі Гомельскага шклязавода побач з аранжарэйі, дзе вырошчваюцца кветкі, будуцца дзве цяпліцы. Агульная плошча іх складзе 3 тысячы квадратных метраў. Цяпліцы будуць забяспечваць свежай гароднінай заводскія дзіцячыя ўстановы, санаторый-прафілакторый, прадпрыемствы грамадскага харчавання.

● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ●

Выданні «Голасу Радзімы»

«Сёлета ажыццявілася мая мара. Пасля доўгіх гадоў разлукі ўдалося пабываць на Радзіме. Як усё змянілася тут з таго часу, калі я паехаў у пошуках кавалка хлеба за акіяна! Я наведаў многія гарады Савецкага Саюза, пагасціў у роднай вёсцы, сустрэўся з роднымі і сябрамі. Кожны дзень даведваўся аб нечым новым і ўвесь час не пераставаў здзіўляцца. Як адрозніваецца жыццё савецкіх людзей ад жыцця працоўных у капіталістычных краінах! Якіх вялікіх поспехаў змаглі вы дабіцца за некалькі дзесяцігоддзяў! Шкада, што за кароткі час паспяваеш убачыць толькі нейкую частку вашага жыцця, а так хочацца даведацца аб усім і зразумець усё», — піша ў сваім пісьме наш зямляк Іван Васілеўскі з Аргенціны. Падобныя пісьмы прыходзяць у рэдакцыю з усіх куткоў планеты. І не даўна. З кожным годам у людзей ва ўсім свеце расце цікавасць да Савецкага Саюза. Усё больш турыстаў наведвае нашу краіну, каб на ўласныя вочы паглядзець, што ж гэта такое — сацыялізм. Сярод іх ёсць і шмат нашых землякоў, што жывуць у розных краінах. Іх цікавасць да СССР і да Беларусі, у прыватнасці, асабліва. Гэта ж іх Радзіма.

Вялікія перамены ў эканамічным, сацыяльным і культурным жыцці рэспублікі, у свядомасці і адносінах людзей прыцягваюць увагу нашых суайчыннікаў. Яны імкнуцца як мага бліжэй пазнаёміцца з рознымі з'явамі савецкай рэчаіснасці, больш даведацца аб жыцці сваіх землякоў. Многае з таго, што мы ўспрымаем як належае, выклікае ў іх здзіўленне. Жыхары ЗША і Канады, напрыклад, заўсёды здзіўляюцца, убачыўшы ў нашых газетах, на спецыяльных стэндах на вуліцах аб'явы «Патрабуюцца на работу». Ім цяжка паверыць, што ў нашай краіне даўно няма беспрацоўя, а наадварот, усюды патрабуюцца рабочыя рукі. Яшчэ больш здзіўляюцца яны, даведаўшыся, што пры поўнай працоўнай занятасці ў нашых гарадах усё ж маюцца «Бюро па працаўладкаванні населенства». Чаму? Навошта? Ім незразумела, што наша дзяржава зацікаўлена ў хутчэйшым уладкаванні людзей на працу, што такія бюро ствараюцца менавіта для таго, каб людзі не гублялі час на пошукі работы самастойна. Тут чалавек можа атрымаць поўную інфармацыю аб наяўнасці на розных прадпрыемствах свабодных месцаў па яго спецыяльнасці, выбраць работу з такімі ўмовамі, якія яго задавальняюць, бліжэй да

месца жыхарства. Падобны клопат дзяржавы аб грамадзянах цяжка зразумець амерыканцам. Каб атрымаць работу ў ЗША, даводзіцца прастойваць тыднямі і месяцамі ў доўгіх чэргах беспрацоўных на біржах працы.

Нашы суайчыннікі жывуць у розных краінах, маюць рознае матэрыяльнае і грамадскае становішча, таму і інтарэсы ў іх самыя розныя. Адных цікавіць палітыка, другіх — эканоміка, трэціх — мастацтва або рэлігія.

«Што? Як? Чаму?» — так звычайна пачынаюцца пытанні, якія мы пастаянна чуюм ад землякоў у час іх знаходжання на Радзіме, чытаем у іх пісьмах.

— Чаму ў СССР адна партыя?

— Што такое камбінат бытавога абслугоўвання?

— Як забяспечваецца ахова працы на савецкіх прамысловых прадпрыемствах?

Атрымаць адказы на гэтыя і многія іншыя пытанні, што цікавяць суайчыннікаў, дапаможа выпушчанае рэдакцыяй газеты «Голас Радзімы» брашура, якая так і называецца «Што? Як? Чаму?». Брашура складаецца з 28 асобных артыкулаў, якія тлумачаць самыя разнастайныя з'явы нашай рэчаіснасці. У многіх выпадках гэтыя з'явы параўноўваюцца з аналагічнымі ў капіталістычных краінах.

З брашуры чытач даведаецца аб правах і абавязках дэпутатаў мясцовых і Вярхоўнага Саветаў рэспублікі, зможа зразумець, чым адрозніваецца дэпутацкае запытанне ад пытання ці звароту дэпутата, чаму выбаршчыкі маюць права адазваць свайго дэпутата і выбраць другога. Вялікая ўвага ўдзелена ў брашуры пытанню працы і права. Тут даюцца падрабязныя тлумачэнні адносна савецкай сістэмы заканадаўства, права абвінавачваемага на абарону, забароны на валоданне зброяй і інш.

Чытачы, якія цікавяцца пытаннямі рэлігіі, змогуць даведацца аб становішчы веруючых у нашай краіне, атрымаць адказ на пытанне, якое цікавіць многіх: «Чаму слова «бог» пішацца ў нашай краіне з маленькай літары?»

Некалькі артыкулаў брашуры прысвечаны тлумачэнню з'яў, уласцівых толькі нашай, савецкай рэчаіснасці, такіх, як «трэці» семестр студэнтаў, Мастацкі фонд, «Летапіс народнай славы» і г. д.

Гэта ўжо другая брашура, якая выйшла ў «Бібліятэцы газеты «Голас Радзімы» пад назвай «Што? Як? Чаму?». Першая, выдадзеная чатыры гады назад, атрымала мноства станоўчых водгукаў у нашых чытачоў. Яна была перакладзена на англійскую мову, што дало магчымасць пазнаёміцца з яе зместам не толькі суайчыннікам, але і іх дзецям і ўнукам.

Выпускаючы чарговую кніжку серыі «Што? Як? Чаму?», мы спадзяёмся, што яна зацікавіць землякоў, дапаможа ім лепш зразумець розныя з'явы нашага жыцця. Магчыма, у чытачоў узнікнуць іншыя пытанні, што датычаць палітычнай сістэмы нашай дзяржавы, эканамічнага, культурнага і сацыяльнага развіцця. Прывітаем іх у нашу рэдакцыю. Мы пастараемся адказаць на іх на старонках газеты або ў чарговых брашурах «Бібліятэчкі газеты «Голас Радзімы».

Рыгор ФАМЕНКА.

пішуць землякі

ШТО НЯСЕ НАМ НОВЫ ГОД?

Новы год лічыцца адным з самых вясёлых і прыемных святаў. І гэта невыпадкова. Звычайна, сустракаючы яго, людзі спадзяюцца, што наступны год будзе лепшым за пражыты. Чалавеку ўласціва спадзявацца, але гэтыя надзеі, на жаль, не заўсёды збываюцца. У нашай краіне яны ажыццяўляюцца, таму што і матэрыяльныя каштоўнасці, і кіраванне дзяржавай знаходзяцца ў руках народа. Людзі самі загодзя плануюць паляпшэнне ўласнага жыцця. Вы ведаеце, колькі будзе пабудавана новых заводаў і фабрык, школ і жылых дамоў, як узрас-

це прамысловая і сельскагаспадарчая вытворчасць, як павысіцца заробатная плата. Кіраўнікі дзяржавы плануюць развіццё краіны так, каб кожны грамадзянін з кожным новым годам рэальна адчуваў паляпшэнне ўмоў жыцця.

А як ідуць справы ў нас у Канадзе, ды і ў іншых капіталістычных краінах? Тут усё прасцей. Кожны плануе сам для сябе. Калі выраўся на якую-небудзь адказную пасаду, то навошта думаць пра іншых людзей? Не варта помніць і абяцанні, якія шчодро раздаваліся перад выбарамі. Асноўны кло-

пат — паўней набыць уласныя кішэнкі.

У апошні час традыцыйныя звычкі прыкметна мяняюцца. А сёлета хутка спынілася ўся перадсвяточная мітусня, у людзей з'явіліся больш неадкладныя справы, чым сустрача каляд Новага года: адзін не можа знайсці работу, другому няма чым заплаціць чарговы ўзнос за дом, куплены ў крэдыт...

Новы год ужо надышоў, але нічога новага ён нам не прынёс, і, відаць, спадзявацца на нешта лепшае пакуль не варта.

І. А. ГРЫЦУКІ.

Канада.

КОМУ ЭТО НУЖНО?

Все здравомыслящие люди земли не могут не задуматься над положением, создавшимся сейчас на нашей планете. Здесь, в Соединенных Штатах, все встревожены событиями в Иране. Наши «защитники» свободы всячески заботятся о нашем шахе, который 35 лет грабил свой народ, обобрал страну до нитки и вывез с собой миллиарды долларов. Иранский народ справедливо требует возвращения награбленных богатств и выдачи монарха-убийцы, которого поспешили быстро переправить в Панаму. Студенты в Тегеране задержали пятьдесят сотрудников американского посольства в качестве заложников и собираются су-

дить их как шпионов.

Недавние события в Афганистане также пришлись не по вкусу нашим лидерам. Они на все лады возмущаются тем, что Советский Союз ввел свои воинские части в страну, но ни слова не говорят о причинах этого шага. Они умалчивают о том, что само законное правительство Афганистана попросило Советский Союз оказать помощь в отражении внешней агрессии. А откуда исходит агрессия, кто ее инициаторы, — знает весь мир. Очень жаль, что мы вновь возвращаемся к временам «холодной войны». Нападки на Советский Союз не прекращаются ни на минуту. Но ухудшение отноше-

ний с вашей страной не приносит облегчения Америке.

Цены на золото растут, а курс доллара падает. Арабские страны требуют огромные деньги за нефть. В наших заправочных нет стабильной цены на бензин, а часто нет и самого бензина. Трудящиеся требуют повышения заработка, потому что все постоянно дорожает. Закрываются заводы, увеличивается безработица, на рынках не сбита товаров. А политиканы все разглагольствуют. Но ведь словами сыт не будешь. Кому и зачем все это нужно? К чему может привести нас создавшееся положение?

А. АЛЕКСАНДРОВ.

США.

АДНА, ЯК МАЦІ

Са школьнай парты мы завучылі слова «Радзіма», але сэнс яго зразумеці значна пазней. Тыя, хто ніколі не пакідаў родную зямлю, не могуць усваяць ад яе. Але такім людзям, як я і ты, дарагі чытач, гэта вельмі добра зразумела. Тут, у далёкай Аргенціне, успаміны аб Радзіме звязваюць нас у адну сям'ю. Многія з нас не бачылі Радзіму ўжо некалькі дзесяцігоддзяў, але забыць мы яе не ў сілах. Толькі сабраўшыся ў сваім культурным Таварыстве, можам мы сардэчна пагаварыць адзін з адным, успомніць нашы традыцыі, песні і ўсё, што перажывалі на роднай зямлі, сярод роднага народа. Нават у сваёй уласнай сям'і

многім не ўдаецца зведаць тае ж шчасце, што называецца «адвесці душу».

Радзіма! Гэта блакітнае неба, яркае сонца над твай зямлёй. Першыя крокі, зробленыя чалавекам з дапамогай клапатлівых рук маці. Гады дзяцінства. Першыя словы, якія ты пісаў няўпэўненай рукою на класнай дошцы: «Мама. Тата. Радзіма». Маленькае акно ў хаце, распісанае марозам. Радасная вясна і гарачае лета з яго цяжкай працай. І, вядома ж, людзі, на якіх ты стараўся быць падобным, у каго вучыўся жыць. Усё гэта разам і называецца Радзімай.

Зямля, якую мы пакінулі ўжо даўно, назаўсёды адбілася ў

нашай памяці. Мы любілі і будзем любіць яе. Але сёння да гэтай любві далучаецца яшчэ вялікая гордасць за нашу краіну, за яе вялікія дасягненні. За апошнія гады многія з нас пачылі бываць у родных краях, сваімі вачамі убачылі тыя перамены, якія адбыліся там пасля нашага ад'езду. Цяпер над неабсяжнымі прасторамаі Радзімы гучаць песні працы, песні радасці і шчасця.

Наша Радзіма дае нам радасць і шчасце, падтрымлівае ў цяжкія минуты. Мы любім яе, як родную маці. Бо, як і маці, яна ў нас адна. Аб гэтым нельга забываць ніколі.

С. ФІЛЮТОВІЧ.

Аргенціна.

КТО И ЗАЧЕМ ПЕРЕЛИЦОВЫВАЕТ В ПЕКИНЕ ИСТОРИЮ КИТАЯ?

ИДЕАЛИСТИЧЕСКИЕ НЕЛЕПИЦЫ И МАХРОВЫЙ ШОВИНИЗМ

Ни для кого не секрет, что китайские школьники, да и не только школьники, изучают сегодня историю своего государства и историю человечества, в целом откровенно фальсифицированную. Кому и зачем понадобилось извращать прошлое? Правителям современного Китая. Для обоснования своих гегемонистских притязаний на господство Китая в Азии и во всем мире. Для нагнетания в китайском народе вражды к своим соседям, прежде всего к Советскому Союзу.

Открытый характер этот процесс принял в конце 50-х годов: именно тогда в КНР одна за другой стали появляться статьи и книги о якобы особой роли Китая в мировой истории, носящие ярко выраженный идеалистический и националистический характер. Одновременно проходила переоценка ряда явлений и личностей в

истории Китая, в частности монгольского завоевания и личности Чингисхана. Ассимиляция неханских народов, насильственно включенных в те или иные эпохи в состав китайских империй, начала изображаться как исключительное благо для них. Непомерно возвышались те правители древности и средневековья, ссылки на «деяния» которых могли содействовать поддержанию духа великоханского гегемонизма и раздуванию культа личности Мао Цзэдуна.

Особенно активно китайские историки восхваляли кровавые и опустошительные походы Чингисхана и его преемников во многие страны Азии и Европы, выдавая эти походы за прогрессивные, поскольку-де порабощенные народы получили возможность приобщиться к китайской культуре. Великоханские националисты в КНР включили все когда-то завое-

ванные Чингисханом и его преемниками территории в состав Китайской империи. Так на школьных картах, изданных в КНР, оказались в пределах китайских границ вся Средняя Азия, Восточная Европа, Ближний Восток и даже Северная Африка. Их гегемонистские притязания распространялись на земли Советского Союза и Монгольской Народной Республики, на территории Вьетнама, Бирмы, Кампучии, Филиппин, Индонезии, Малайзии, Сингапура, Индии, Непала, Пакистана и Афганистана.

Социал-шовинистическая идеология в 60—70-е годы заняла доминирующее положение в исторической науке КНР. Проповедью китайского гегемонизма и вражды к Советскому Союзу были проникнуты статьи о всемирной истории, опубликованные в эти годы сначала в центральном теоретическом органе ЦК КПК жур-

ПО ВЕРЕ—КАТОЛИК, ПО ДУХУ—ГРАЖДАНІН

ПРЕЖДЕ ВСЕГО—ЧЕСТНОСТЬ

В 10 из 15 союзных республик СССР действует католическая церковь. Но в основном католики проживают в Литовской, Латвийской ССР, западных областях Украины и Белоруссии.

В деревне Гожа на Гродненщине крупный католический приход с 1946 года возглавляет один из старейших ксендзов Болеслав Гавриховский (77 лет.) Выпускник факультета философии и теологии Виленского университета, он всю жизнь посвящает, как считает сам, «удовлетворению духовных нужд своих прихожан». Это дело его личных убеждений, непререкаемое право, ибо в СССР никого не принуждают быть верующим или атеистом.

О том, как осуществляется свобода совести в Советской стране, то есть возможность исповедовать любую религию, — беседа нашего корреспондента с католиком-ksenдзом.

— Средства массовой информации на Западе раздувают миф о сокращении в СССР костелов и церквей, об ущемлении свободы совести верующих. Соответствуют ли подобные сообщения действительности?

— Отвечу на этот вопрос, исходя из своего конкретного жизненного опыта. Мне довелось пережить закрытие монашеских приходов дважды: в 1944 году, когда фашистские оккупанты, отступая, сожгли костел в Озерах (Гродненская область), и в 1945-м, когда после мучительного восстановления прихожанами костел снова был взорван приспешниками из банд бывших полицаяв. После этого нам пришлось восстанавливать его почти полгода. Подобные налеты случались и в деревне Гожа, куда я был назначен ксендзом в 1946 году.

Война принесла много горя и разруху. Вместе с городами и селами уничтожались и костелы. Разве можно быть неблагодарным Советскому правительству, которое в трудное послевоенное время нашло возможность выделить материалы для вос-

становления и ремонта костелов! С тех пор их количество в западных областях Белоруссии не уменьшилось, хотя, исходя из сообщений социологов, число верующих с каждым годом уменьшается.

Я часто бываю за рубежом и в сопредельных с Белоруссией республиках и вижу, что костелы на советской территории выглядят не хуже, а часто лучше. Они содержатся в хорошем состоянии, заботливо украшаются. Характерно — и это общеизвестно, — что в пользования верующих находятся также костелы, объявленные выдающимися памятниками зодчества и охраняемые государством.

Все религиозные общества православной и католической церкви получили бесплатно в свое пользование и другие церковные здания, являющиеся общенародным достоянием, а также предметы культуры. Они содержатся исключительно на добровольные пожертвования, поступающие от верующих. Их денежные средства не облагаются налогами. Денег этих вполне достаточно, чтобы содержать в порядке здания, проводить реставрацию, иметь обслуживающий персонал и приобретать все необходимое.

Что же касается «ущемления» свободы совести, то здесь следует обратиться к Конституции Советского государства, которая содержит немало положений о религии и церкви. Все они пронизаны демократизмом, уважением к убеждениям людей, их вероисповедным и бытовым традициям, заботой о правах человека. Назову хотя бы статью 52, которая гласит: «Гражданам СССР гарантируется свобода совести, то есть право исповедовать любую религию или не исповедовать никакой, отправлять религиозные культы или вести атеистическую пропаганду». Уже из этого законодательного акта ясно, что государство считает религию частным делом. Верующие объединяются на добровольных началах в религиозные общества.

Не помню случая, чтобы органы власти чинили препятствия деятельности нашего прихода, да и соседних тоже. Служителей культа в каждом приходе вполне достаточно. Издаются в стране различная религиозная литература. Например, «Декреты II Ватиканского собора», молитвенники для верующих и ксендзов. Из Ватикана поступило большое количество новых книг для служителей католической церкви и прихожан. Молодых ксендзов готовят специальные учебные заведения, например, духовная семинария в Риге, где они учатся 5 лет. Ее программа в сущности не отличается от программы преподавания в римских католических университетах. Наши представители выезжали и выезжают на конференции католиков стран Европы, осуществляют постоянную связь с католическими организациями за рубежом.

— Как известно, в Белоруссии 10 религиозных конфессий — русская православная церковь, католическая, евангельские христиане-баптисты и др. Есть граждане, исповедующие одну из этих религий, но есть и атеисты. Как, на ваш взгляд, относится государство к тем и другим?

— У нас в стране верующие и неверующие являются равноправными строителями счастливой жизни. Это подчеркивает и 34 статья Конституции СССР, где сказано, что все граждане СССР равны перед законом независимо от национальности, пола, образования, социального и имущественного положения, отношения к религии. Из этого вытекает недопустимость ущемления прав верующих, третирования и оскорбления их религиозных чувств.

Насколько мне известно, в стране и республике не ведется статистика населения по вероисповеданию. О религиозной принадлежности не спрашивают при переписи населения, выдаче паспортов, приеме на работу, в учебные заведения и тому подобное.

Категорически запрещается какая бы то ни была дискриминация верующих, насилие над их совестью. Это тоже закреплено в законодательных актах. Например, в постановлении Президиума Верховного Совета БССР от 1 апреля 1966 года разъяснено, что отказ в приеме на работу, учебное заведение, увольнение с работы или учебного заведения и другие ограничения прав граждан в зависимости от отношения к религии являются уголовно наказуемыми действиями.

Только два примера. В деревне Польница живет верующая семья Януловичей. Глава семьи — отец — член ревизионной костельной комиссии. Один из его сыновей решил получить образование в Гродненском государственном университете. Никто ему не препятствовал в этом. Сейчас Янулович-младший — студент третьего курса.

Две дочери верующего Юлия Лебеда из деревни Гожа стали врачами, получили высшее медицинское образование — и никто не считает это исключительным явлением.

— Вы свидетель двух мировых войн. Не могли бы вы высказать свое личное отношение к проблемам международной безопасности?

Во время второй мировой войны фашисты согнали нас, 15 человек верующих в яму, чтобы закопать живьем. Ползком я подобрался к каждому из лежащих и отпускал грехи. До сих пор помню смысл последних слов: пусть никогда на земле не повторится эта страшная бойня. Чудом спасся тогда. Но с тех пор во имя самых настоятельных требований нашей веры борюсь и буду бороться до конца против применения насилия или угрозы прибегнуть к оружию для разрешения разногласий между народами. Для меня быть католиком по вере — это значит прежде всего быть честным гражданином.

Григорий КОЛОБОВ.

НА КИРМАШ

У ЛЕЙПЦИГ

З 9 па 15 сакавіка ў Германскай Дэмакратычнай Рэспубліцы будзе працаваць веснавы міжнародны Лейпцыгскі кірмаш. Яго дэвіз — «За ўсеагульны гандаль і тэхнічны прагрэс». Беларуская ССР прыме ўдзел у кірмашы другі раз.

З гэтай нагоды ў Генеральным консульстве ГДР у Мінску адбылася прэс-канферэнцыя для журналістаў. Яе вёў генеральны консул ГДР у Мінску С. Бернатэк. Аб эканамічных сувязях Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі, аб ролі Лейпцыгскіх кірмашоў ва ўмацаванні дружбы і супрацоўніцтва паміж народамі гаварыў гандлёвы прадстаўнік ГДР у СССР К. Энкельман. Генеральны дырэктар праўлення Лейпцыгскіх кірмашоў Ф. Вонзак расказаў аб экспарцёрах сёлетняга кірмашу і той прадукцыі, якую прадставяць розныя краіны і фірмы. Госці з ГДР адказалі на пытанні журналістаў.

М. ВАСІЛЕЎСКІ.

Санны след. Фота А. ГЛІНСКАГА.

нале «Хунци», а затем перепечатанные во всех центральных газетах КНР и изданные отдельными брошюрами. В этих статьях классовый анализ исторических процессов подменялся «надклассовым», сугубо националистическим. В статьях, проникнутых расистским духом, пренебрежительным отношением к другим народам, Китай объявлялся идеологическим центром современного мира. Основным стимулятором и ускорителем революционного процесса провозглашались войны и еще раз войны...

При этом Китай изображался государством, с древнейших времен постоянно подвергавшимся нападениям извне; государством, в котором под эгидой китайцев, ханьцев и иллирийских сожителей ивдвали многочисленные народы и народности. Какие-либо заслуги в историческом прогрессе других народов отрицались ничтожно сумняшеся. История русско-китайских и советско-китайских отношений перестала быть историей, поскольку едва ли не все, кто писал о них в Китае на протяжении последних двадцати лет, пытались подвести исторические «аргументы» под территориальные притязания на земли советского Дальнего Востока и Средней Азии. При таком подходе, основывающемся, помимо всего прочего, на идеологии великоханьского гегемонизма, Совет-

ский Союз со сказочной быстротой был превращен из «великого брата» в «извечного главного врага» Китая.

Один из авторов фальсифицированной истории выступил под псевдонимом Ши Юйсинь — «Обновитель вселенной». Основной его постулат заключается в том, что все земли, на которые когда-либо за более чем двухтысячелетний период истории вступали войска китайских завоевателей, и сегодня должны считаться принадлежащими КНР.

До каких нелепостей можно, однако, дойти, если, следуя логике этих рассуждений и напроць отбросив принцип историзма, потребовать сегодня восстановления былых границ таких некогда могущественных рабовладельческих или феодальных империй, как империя Дария, Александра Македонского, Юлия Цезаря, Чингисхана, Великих Моголов, Османов, Габсбургов?

Великоханьский гегемонизм в КНР проявляется и в безудержном восхвалении китайскими историками любых, даже самых реакционных традиций китайской феодальной культуры и в пренебрежительном отношении ко всему иностранному. Можно понять законное чувство гордости народа, впервые в истории человечества научившегося изготавливать шелк, бумагу, фарфор, порох, изобретшего ком-

пас и сейсмограф. Но нельзя оправдывать, как это делают некоторые современные китайские историки, антинародную внутреннюю и внешнюю политику эксплуататорских классов рабовладельческого и феодального Китая, его императоров и богдыханов, безжалостно угнетавших широкие трудящиеся массы внутри страны и совершавших грабительские походы против соседних народов.

Главным глашатаем великоханьского гегемонизма выступал Мао Цзэдун. Воспитанный в духе классических феодальных традиций, он ввел во внешнеполитический обиход КНР многие постулаты древней и средневековой китайской дипломатии. «Руками варваров бить варваров», «сидеть на горе и выжидать результатов схватки двух тигров», «вступать в союз с дальним врагом против ближнего», «карать непокорных», «проявлять милость к желающим приобрести к цивилизации» — вот только некоторые из них. Мао принадлежит идея об использовании внешнеполитической доктрины древнего и средневекового Китая о различии «справедливого княжеского пути» и «пути гегемонизма — узурпаторов власти» для маскировки экспансионистских целей Китая и возведения клеветы на Советский Союз. Маоистское понимание терми-

на «гегемонизм» мало чем отличается от того смысла, который в него вкладывали правители рабовладельческого и феодального Китая. На основе этой доктрины все не китайские народы, где бы они ни находились, рассматриваются как вассалы Китая, его данники. Не желающих добровольно повиноваться Китаю следует обвинить в «гегемонизме», покарать, силой заставить подчиниться Поднебесной империи.

Вероломное нападение Китая на социалистический Вьетнам в феврале 1979 года до предела обнажило агрессивную сущность великодержавной, гегемонистской политики пекинских руководителей. Пекин представляет свои действия как стремление «преподать урок» Вьетнаму. Такая мотивировка слово в слово совпадает с традиционной интерпретацией случаев применения Китаем оружия в отношении соседнего государства как крайней форме наказания непокорного вассала с целью его «исправления», встречающейся в официальных документах императорского Китая. Военные документы старого Китая буквально пестрят выражением вроде «предемонстрировать грозность» и т. п.

Прогрессивные люди Китая всегда решительно осуждали гегемонизм феодальных и буржуазно-помещичьих пра-

вителей страны. Великий китайский демократ доктор Сунь Ятсен писал: «...изоляция Китая и его высокомерие имеют длительную историю. Китай никогда не знал выгоды международной взаимопомощи, поэтому он не умеет заимствовать лучшее у других, чтобы восполнить свои недостатки».

Сурово осуждал великодержавных трубадуров китайской национальной исключительности классик современной китайской литературы Лу Синь. Против проявлений великодержавного шовинизма в годы предшествовавшие «культурной революции», выступали известные китайские историки-марксисты Цзянь Боцзань, Хоу Вайлу, Шан Юэ, У Хань, Дэн То и другие, пострадавшие впоследствии за свои взгляды.

Безнадежны попытки подогнать историю под догматические маоистские схемы. Жизнь в конечном счете возьмет верх над субъективными политическими извращениями. И наступит однажды день, когда каждый школьник в Китае сможет прочесть подлинную историю своего народа. Историю, в которой будет правда жизни — и не будет великоханьского гегемонизма.

Сергей ТИХВИНСКИЙ, член-корреспондент АН СССР. (АПН).

У МАСКВЕ ВУЧАЦА БУДУЧЫЯ АКЦЁРЫ І РЭЖЫСЁРЫ З 26 КРАІН

ШМАТНАЦЫЯНАЛЬНАЯ

«АНКЕТА»

ТЭАТРАЛЬНАГА
ІНСТЫТУТА

— Гэта вельмі сур'езная школа майстэрства. Я атрымліваю тут усё, каб адчуць сябе прафесіяналам,— так гаворыць кубінец Вільфрэда Кандэбат Лусон аб Дзяржаўным інстытуце тэатральнага мастацтва імя А. Луначарскага ў Маскве, дзе ён вучыцца. Сярод студэнтаў рускія і латышы, беларусы і татары, мексіканцы і палякі — моладзь, якая прыехала з розных канцоў Савецкага Саюза, а таксама з 25 замежных дзяржаў.

ГИТИС, як каротка называюць гэты інстытут па руску,— старэйшая тэатральная навучальная ўстанова краіны: яму споўнілася сто гадоў. Тут рыхтуюць будучыя актёраў драмы і музычнага тэатра, рэжысёраў тэатра, эстрады і цырка, балетмайстраў, тэатральных крытыкаў. Можна скласці вялікі спіс імён выпускнікоў інстытута, якія сталі слаўнымі. Дарэчы, сярод іх шмат народных артыстаў СССР, больш за дзвесце галоўных рэжысёраў і балетмайстраў тэатраў, вядомых тэатразнаўцаў. Дарэчы, сусветна вядомая фігурыстка Людміла Пахомава, а таксама трэнер, які выхавалі шмат майстроў гэтага віду спорту, Алена Чайкоўская, — выпускнікі Інстытута тэатральнага мастацтва.

Амаль чатыры дзесяцігоддзі інстытут выпускае і так званыя нацыянальныя студыі, што складаюцца са студэнтаў — прадстаўнікоў той або іншай рэспублікі. Нярэдка на базе такіх студый ствараюцца новыя творчыя калектывы. Так узніклі, напрыклад, Таджыкскі маладзёжны тэатр, Каўнаскі, Асецінскі, Каракалпакскі, Ошскі драматычныя... Ужо выпушчана каля пяцідзiesiąці такіх студый.

Маладыя людзі, што прыехалі да нас з замежных краін, як правіла, пачынаюць знаёміцца з інстытутам загадзя. Яны паступаюць на падрыхтоўчы факультэт, дзе ім трэба авалодаць рускай мовай, а таксама прайсці творчыя праслухоўванні і гутаркі. Бывае, што ў выніку такіх гутарак педагогі рэкамендуяць юнаку або дзяўчыне паступаць на іншы факультэт або ў іншы інстытут (напрыклад, у інстытут культуры).

— Мы не робім ніякіх скідак для замежных студэнтаў,— гаворыць прарэктар інстытута тэатральнага мастацтва Часлаў Маісееў.— Яны павінны прайсці поўную праграму нашага інстытута, здаць усе экзамены і залікі, гэта значыць атрымаць такую ж падрыхтоўку, як савецкія студэнты. Адрозненне заключаецца

толькі ў занятках па рускай мове, якія вядуць спецыялісты па выкладанню гэтай мовы іншаземцам.

З нашых сцен выходзяць шырока адукаваныя людзі,— працягвае Часлаў Маісееў.— У нас вывучаюць філасофію і эстэтыку, рускую і замежную літаратуру, гісторыю тэатра і выяўленчага мастацтва... Што датычыць прафесійнай падрыхтоўкі, то яна пачынаецца з першага курса.

Тут ёсць у каго павучыцца. У інстытуце працуюць каля 40 прафесараў, выкладаюць вядомыя рэжысёры, што ўзначальваюць вядучыя сталічныя тэатры, напрыклад, Андрэй Ганчароў, Барыс Равенскі. Яны часта запрашаюць студэнтаў на свае спектаклі, рэпетыцыі.

На апошнім курсе студэнты рыхтуюць выпускны спектакль у вучэбным тэатры. Гэта невялікі тэатр, які мае ўсё неабходнае абсталяванне і штатных грывёраў, асвятляльнікаў, рабочых сцэны, заваяваў папулярнасць у масквічоў свежасцю і арыгінальнасцю актёрскай ігры, смеласцю рэжысёрскіх рашэнняў.

Студэнты, у тым ліку замежныя, набываюць практыку і ў іншых тэатрах. Так, у сталічным тэатры Савецкай Арміі студэнт з ГДР Хорст Хавеман паставіў п'есу Бэртальда Брэхта «Пан Пунціла і яго слуга Маці». Да гэтага часу ідзе ў «Современнике» «Балада аб невясёлым кабакчу» па п'есе Эдварда Олбі, пастаўленая ісландцам Інвертурам Эрлендсанам.

Інстытут не толькі вучыць, але і знаёміць замежных студэнтаў (цяпер іх каля 70) з культурай Савецкай краіны. Для іх наладжваюцца экскурсіі ў музеі, на выстаўкі, напрыклад, у Тэатральны музей імя Бахрушына, у Дом-музей Чайкоўскага у Кліну, у Трацякоўскую галерэю, паездкі па гістарычных месцах. Нярэдка яны наведваюць і маскоўскія заводы, фабрыкі, знаёмяцца з жыццём рабочых. Іншаземцаў запрашаюць на прэм'еры сталічных тэатраў. Пасля такіх праглядаў звычайна наладжваецца абмеркаванне спектакляў.

У сваю чаргу замежныя студэнты стараюцца знаёміць таварышаў па інстытуце з мастацтвам, звычайна, сучаснымі праблемамі свайго народа.

Я гаварыў з многімі замежнымі студэнтамі аб іх вучобе ў Інстытуце тэатральнага мастацтва. Вось яшчэ два тыповыя, з майго пункту гледжання, меркаванні.

Марыя Касцільё [Дамініканская Рэспубліка]: «Мне даўно хацелася глыбока вывучыць сістэму Станіслаўскага. Зрабіць гэта лепш за ўсё ў краіне, дзе жыву і працаваў вялікі рэжысёр. Таму я прыехала сюды. Не ўтаю, баялася, што будзе цяжка так далёка ад радзімы, сярод незнаёмых людзей. Але з першых дзён адчула сябе тут як дома. Гэта інстытут, у якім створана выдатная дружалюбная атмасфера».

Мішэль Шабр [Ліван]: «Я скончыў рэжысёрскі факультэт. Пяць гадоў у Інстытуце тэатральнага мастацтва — гэта не толькі пяць гадоў на студэнцкай лаўцы. Я бачыў дзесяткі спектакляў вядучых маскоўскіх тэатраў, пабываў на рэпетыцыях буйнейшых рэжысёраў, назіраў за іх работай з актёрамі. Гэта запас ведаў, з якога можна чэрпаць усё жыццём».

Эдуард АЛЕСІН.

ПАЛАЦ КУЛЬТУРЫ
РЭСПУБЛІКІ

Выразны, арыгінальны сілуэт гэтага будынка ў бліжэйшыя гады стане цэнтральным акцэнтам архітэктурнага ансамбля Паркавай магістралі. Палац культуры рэспублікі будзе пабудаваны каля парка Перамогі.

Знаёмства з макетамі і планшэтамі дае некаторае ўяўленне аб архітэктурнай ідэі і маштабе будучай новабудовы ў беларускай сталіцы. Галоўнае фае, куды будзе уваходзіць наведвальнікі, вечарам залы святлошматлікіх, па-мастацку выкананых люстраў. Тры з палавінай тысячы чалавек змогуць прыняць адначасова дзве асноўныя залы Палаца. Вялікая, што налічвае каля трох тысяч месцаў, прызначаецца для з'ездаў, кангрэсаў, сімпозіумаў і іншых грамадска-палітычных мерапрыемстваў, а таксама канцэртаў, музычных конкурсаў, балетных пастановак... Зала будзе абсталявана складанай электроннай апаратурай, якая забяспечыць высокую якасць акустыкі, пераклад прамой выступаючых на дзевяць моў, і праекцыйным тэлебачаннем.

Шмат'яруснае рашэнне залы дазваляе зрабіць яе, нягледзячы на вялікі аб'ём і ўмяшчальнасць, максімальна кампактнай. Размяшчэнне ярусаў амфітэатрам дае магчымасць вынесці сцэнічнае дзеянне ў глыб глядзельнай залы.

Сцэна будзе трансфарміравацца пры дапамозе пад'ёмна-вышкісных дамкратаў, якія размешчаны на трох паверхках пад ёю. На сучасным тэхнічным узроўні вырашаецца і верхняя

механізацыя сцэны.

У самым апошнім ярусе вялікай залы знаходзіцца кабінет прэс-цэнтра, адкуль журналісты змогуць весці прамы рэпартаж.

Малая зала прызначаецца для пленарных пасяджэнняў філарманічных канцэртаў, тэатральных пастановак.

Акрамя дзвюх асноўных, прэкам намечан шэраг невялікіх залаў для розных мерапрыемстваў грамадскага прызначэння. У Палацы будзе памяшканні для дыскатэкі, клубная, артыстычныя, рэпетыцыйныя, для заняткаў гуртоў і іншых. Прыскіроўшчыкі прадугледжваюць магчымасць правядзення ў Палацы танцавальных вечароў, балетаў, навагодніх святкаванняў, выставак, дэманстрацый мод і г. д. далей.

Рэстаранна-банкетны блок, які будзе паўсядзённа абслугоўваць гараджан, звязаны з Палацам і зможэ ў выпадку неабходнасці падключыцца да яго. На кожным паверсе Палаца размяшчаюцца буфеты.

Пры аддзелцы інтэр'ераў і фасадаў будынка будзе выкарыстаны натуральныя будаўнічыя матэрыялы — мармур, граніт, інш. У гэтай рабоце прымуць удзел вядучыя мастакі рэспублікі. Палац упрыгожаць скульптуры, габелены, кераміка, стайковы жывалі, мастацкае шкло.

Ля Палаца ўзнімуцца цыклавыя па сваёй архітэктурнай фантазіі, лесвіцы і іншыя збудаванні малых формаў, аб'яднаныя адзінай ансамблем.

В. АКУЛАВА.

З ЧАГО ПАЧЫНАЛАСЯ

Дзесяткі мільёнаў кніг служаць сёння чытачам у шматлікіх бібліятэках беларускай сталіцы. Ну, а з чаго пачыналася бібліятэчная справа ў Мінску? Адказ на гэтае пытанне даюць архіўныя матэрыялы. Першая масавая бібліятэка была адкрыта ў горадзе 135 гадоў назад. Яна лічылася губернскай, чытанне ў ёй было платным. Гадавы абанэмент каштаваў 1 рублёў, месячны — адзін рубель. Тулілася яна ў адным-адным пакойчыку ў будынку поблізу ад сённяшняга парка імя М. Горкага. Літаратура выдавалася тры разы на тыдзень тэрмінам на 15 дзён. Кніг было мала — усяго толькі 130. Пераважалі духоўныя выданні, па кіраўніцтву да пабудовы вадзяных млыноў, па вінакурству, сукнаробству... Мастацкая літаратура была прадстаўлена лічанымі выданнямі творцаў А. Пушкіна, М. Лермантава, В. Жукоўскага, І. Крылова. Вось такая даведка аб мінулым...

Я. САДОЎСКІ.

КОЖНЫ РАЗ ЗДЗІЎЛЯЕ
І БЯРЭ Ў ПАЛОН

РАСЦІСЛАВУ ЯНКОЎСКАМУ — 50 ГАДОЎ

Напэўна, нездарма гэтага чалавека лічаць шчаслівым. Народнаму артысту СССР Расціславу Янкоўскаму заўсёды шанцуе на ролі, яго любяць глядачы.

Акцёрскі лёс Р. Янкоўскага складаўся ўдала. Дваццацігадовым хлопцам прыйшоў ён на прафесійную сцэну, з азартам і захваленнем іграў у спектаклях, выступаў у аглядах творчай моладзі. Яго цяжка было ўбачыць занятым чым-небудзь, што не мела дачынэння да тэатра.

За 29 гадоў на сцэне ён сыграў 99 ролей. Да гэтага спісу яшчэ трэба дадаць 20 — у кіно. Ён выпрабаваў сябе ў лепшых п'есах класічнага і сучаснага рэпертуару. Але найбольшы поспех прынесла яму выкананне ролі Макбета ў шэкспіраўскай трагедыі. Народная артыстка РСФСР Вера Рэдліх адзначае, што поспеху спектакля, які шмат гадоў не сыходзіць са сцэны Рускага тэатра імя Горкага ў Мінску і выклікаў захваленне глядачоў беларускай

сталіцы, Горкага, Ленінграда, Масквы, а зусім нядаўна і глядачоў Будапешта, у многім садзейнічае выканаўца галоўнай ролі Расціслаў Янкоўскі.

Р. Янкоўскі на сцэне заўсёды імкнецца быць шчырым, непасрэдным. Ён здзіўляе і бярэ глядача ў палон выразнасцю пачуццяў, апантанасцю сваіх сцэнічных характараў. Герой Р. Янкоўскага адзін на аднаго не падобны, бо іх з'яўленню на свет папярэднічае вялікая ўнутраная работа. Разам з тым актёр рэдка выкарыстоўвае грыв, знешнія атрыбуты пераўтварэння.

Здавалася б, для актёра, увасобіўшага так многа чалавечых характараў і лёсаў, ужо не можа быць нічога нечаканага, новага. Але ўсе, з кім працуе Р. Янкоўскі, ведаюць, якое хваляванне ахоплівае яго, калі ён атрымлівае новую ролю. І потым дома або ў гасцях ён ужо не можа не гаварыць пра будучы спектакль, пра свайго новага ге-

роя, бо тэатр для Янкоўскага — не проста работа, а сэнс жыцця, само жыццё.

Самаадана і шчыра служыць тэатру народны артыст СССР Расціслаў Янкоўскі. За гэта — павага і ўдзячнасць глядачоў, якія чакаюць новых сустрэч, новых ролей у яго выкананні.

НА ЗДЫМКАХ: Расціслаў ЯНКОЎСКІ ў спектаклях «Вяртанне ў Хатынь»; «Макбет»; «Мальер». [Злева — артыст А. ТКАЧОНАК].

Фота А. ДЗІМТРЫЕВА.

УСЁ ПРА БЕЛАРУСЬ

ВЫДАВЕЦТВА «ПОЛЫМЯ» — 30 ГАДОУ

— Цікавы падлік зрабілі нашы эканамісты, — сказаў, выступаючы на юбілейным вечары, прысвечаным 30-годдзю выдавецтва «Полымя», яго дырэктар Мікалай Іванцоў.— 3 дня свайго заснавання «Полымя» выпусціла 1 мільярд 358 мільёнаў 716 тысяч 400 экзэмпляраў газет, 67 мільёнаў 623 тысячы 400 часопісаў і бюлетэняў, 219 мільёнаў 600 тысяч кніг, брашур, ліставой прадукцыі. А гэта значыць, што на кожнага жыхара Беларусі, калі ўзяць сённяшняю колькасць яе насельніцтва, даводзіцца звыш 160 нашых выданняў — больш за 5 на чалавека ў год!

У 1950 годзе было створана газетна-часопіснае выдавецтва, праз 13 год названае «Полымя», якое ў той час аб'ядноўвала ўсяго 5 рэспубліканскіх газет і 2 часопісы.

Сёння «Полымя» — адзінае ў рэспубліцы шматпрофільнае кніжна-часопіснае выдавецтва. Яно аб'ядноўвае 21 перыядычнае выданне — 4 рэспубліканскія газеты («Настаўніцкая газета», «Літаратура і мастацтва», «Фізікультурнік Беларусі») і наша, «Голас Радзімы», 15 часопісаў і бюлетэняў, 2 інфармацыйныя зборнікі.

Штогод тут выходзяць амаль паўтары тысячы назваў кніг, брашур, плакатаў, буклетаў агульным тыражом каля 20 мільёнаў экзэмпляраў.

З кожным годам Беларусь павялічвае выпуск машын, абсталявання, растуць і іх пастаўкі ў замежныя краіны. «Полымя» з'яўляецца манопольным выдаўцом тавара-суправаджальнай дакументацыі — пашпартаў, фармуляраў, каталогаў, альбомаў абсталявання, кіраўніцтваў па яго эксплуатацыі і г. д. Шмат рыхтуецца прыстэдавых матэрыялаў для рэспубліканскіх, саюзных і міжнародных выставак. На іспанскай мове, напрыклад, было выдадзена для Кубы «Кіраўніцтва па эксплуатацыі сіласаўборачнага камбайна», выдавалася прыстэдавая літаратура для міжнародных выставак у Манрэалі, Лейпцыгу і інш.

Багатая і маляўнічая выстаўка, прысвечаная 30-годдзю «Полымя», знаёміла з яго прадукцыяй. Тэматыка яе настолькі разнастайная, што экспазіцыя зацікавіла людзей самых розных схільнасцей, густаў, запатрабаванняў.

Усе, каго вабяць запаведныя месцы рэспублікі, помнікі яе гісторыі і культуры, хто любіць падарожнічаць, атрымліваюць інфармацыю ў даведніках, альбомах, буклетах. У бліжэйшыя два гады выйдзюць даведнікі па абласных цэнтрах Беларусі — «Гомель і наваколле», «Магілёў і наваколле», а таксама даведнікі «За рулём па Мінску» і «Дзе правесці вольны час у Мінску». Запланаваны выпуск даведнікаў па залах і экспазіцыях музеяў — «Мінскі абласны краязнаўчы музей», «Брэсцкі абласны краязнаўчы музей», «Кобрынскі ваенна-патрыятычны музей» — і краязнаўчы нарысаў.

У спартсменаў карыстаюцца папулярнасцю выданні, якія прапагандуюць масавы фізкультурны рух, расказваюць аб асобных відах спорту і яго героях. Уся літаратура спартыўна-аздараўленчага напрамку, уключаючы адрасаваныя дзецям кнігі «Гуляйце ў міні-валейбол», «Гуляйце ў міні-гандбол», «Гуляйце ў міні-футбол», «Гуляйце ў міні-баскетбол», экспанавалася на выстаўцы спартыўнай кнігі ў Маскве ў 1979 годзе і атрымала станоўчую ацэнку рэспубліканскай і саюзнай прэсы. А «Шахматнымі мініяцюрамі» зацікавіліся некаторыя замежныя выдавецтвы, у прыватнасці, ГДР і Чэхаславакія.

Вялікая работа цяпер праводзіцца ў выда-

вецтве па падрыхтоўцы літаратуры да Алімпіяды-80. Такія выданні, як даведнік-пуцэвадзіцель «Мінск спартыўны», «Адкуль пайшлі Алімпіяды?», «Прырода і спорт», разлічаны на масавага чытача. Ва ўсіх аматараў спорту выкліча цікавасць насценны календар «Беларусь спартыўная». Гэта сапраўдная кароткая энцыклапедыя беларускага спорту.

Дарэчы, менавіта выдавецтва «Полымя» пачало першым у рэспубліцы серыю насценных маляўнічых календароў: «Беларусь Савецкая», «Беларусь спартыўная», «Прырода Беларусі». Апошні будзе выпускацца штогод і расказваць пра непаўторную прыгажосць роднага краю, пра запаведнікі, рэдкіх і ахоўваемых жывёлін, пра расліны. Рыхтуецца да выдання календары, прысвечаныя 60-годдзю СССР, 100-годдзю з дня нараджэння народных паэтаў Беларусі Янкі Купалы і Якуба Коласа.

Самай шырокай аўдыторыі адрасаваны такія кнігі, як «Парады па дамаводствах», «Хатняя цырульня», «Даведнік работніка па азеляненню», «Урокі вязання», «Дэкаратыўныя расліны і кампазіцыі», «Цюльпаны» і іншыя.

Чытачамі выданняў, выпускаемых «Полымя», з'яўляецца турыст і краязнаўца, балельшчык і цырульнік, хатняя гаспадыня і дырэктар завода. Таму на юбілейным вечары, які адбыўся ў Доме літаратара, палымянцы пачулі так многа добрых удзячных слоў аб сваёй рабоце, атрымалі так многа віншавальных адрасоў і падарункаў.

Старшыня Дзяржкамвыдата БССР М. Дзялец уручыў калектыву выдавецтва Ганаровую грамату Вярхоўнага Савета Беларускай ССР, якой яно ўдастоена за дасягнутыя поспехі ў вытворчай дзейнасці, значнае паляпшэнне якасці газетна-часопісных выданняў, кніг і брашур. Ганаровыя граматы і Граматы Вярхоўнага Савета БССР былі ўручаны таксама лепшым супрацоўнікам выдавецтва.

НА ЗДЫМКАХ: у прэзідыуме юбілейнага вечара; старшыня Дзяржкамвыдата БССР М. ДЗЯЛЕЦ (справа) уручае супрацоўнікам «Полымя» Ганаровыя граматы і Граматы Вярхоўнага Савета БССР; на выстаўцы, прысвечанай 30-годдзю «Полымя».

Фота С. КРЫЦКАГА.

З ЛЮБОЎЮ ДА СЛОВА

Улетку 1968 года я быў на з'ездзе польскіх пісьменнікаў у Яшоўцы пад Катавіцамі. Пасля майго выступлення, у якім я гаварыў пра беларуска-польскія літаратурныя сувязі, да мяне падышоў адзін з польскіх калегаў, назваўся Збігневам Жакевічам і расказаў, што працуе выкладчыкам рускай літаратуры ў Гданьскім педагагічным інстытуце, а паходзіць з Маладзечаншчыны, адкуль пераехаў у Польшчу ў 1946 годзе трынаццацігадовым хлопцам.

— Пасля вызвалення Беларусі я два гады вучыўся ў беларускай вясковай школе. У нас быў цудоўны настаўнік, якога мы вельмі любілі.

І ён назваў імя, і мне пасвойму не чужое, — Юлік Сергіевіч. З ім разам я быў нейкі час у нямецкім палоне, дзе мы апынуліся як абаронцы Польшчы ад гітлераўскай навалы ў верасні 1939 года, я — малады салдат абавязковай службы, а ён — значна старэйшы «рэзервіст», узяты па мабілізацыі.

На наступны год пасля нашай сустрэчы ў Яшоўцы Жа-

кевіч прыязджаў па сваіх педагагічных справах у Маскву, завітаў у Мінск, мы паехалі ў Маладзечна, дзе і адбылася цёплая сустрэча былога вучня з былым настаўнікам — Сергіевічам... Пад восень 1976 года Збігнеў яшчэ раз прыехаў у Беларусь, мы зноў наведалі Юльяна Іосіфавіча, на гэты раз у яго вёсцы Ленкаўшчына, ужо невылечна хворага. Праз месяц ён памёр.

Днямі Жакевіч напісаў мне, што закончыў аповесць пра «краіну свайго маленства» і з сумам дадаў: «На жаль, Сергіевіч ужо не будзе гэтага чытаць...»

Усё сваё жыццё гэты шчыры, сціплы чалавек жыў любоўю да паэтычнага слова, не толькі вучыў другіх любіць яго, не толькі многа чытаў, але і сам пісаў вершы, шчыткі якіх засталіся ў яго асірацелай хаце.

Чатыры вершы Ю. Сергіевіча прапануем увазе паважаных суайчыннікаў.

Янка БРЫЛЬ,
пісьменнік.

Юльян СЕРГІЕВІЧ.

СОНЯ

Соня — сонечнае імя,
Сонін сонечны пагляд,
Між сваімі і чужымі
Соню бачыць кожны рад.

Соня сёлета у школе
Перайшла апошні клас,
А па школе — выйшла ў поле,
На работу у калгас.

Любіць Соня усё дарэчы
І наладзіць, і прыбраць,
І на полі, і ля печы
Дарма Соню папраўляць.

Сонца рана сыпаць стане
Іскарацетам па расе, —
Раней сонца Соня ўстане
І карову напасе.

А спаткае каго сцежкай —
Шмат не будзе гаварыць,
Але сонечнай усмешкай
Не забудзе надарыць...

Вось як сядзеце вы сёння
Да накрытага стала, —
Трэба помніць, што і Соня
Дар зямлі сюды ўнясла.

1967 г.

МАЛАДЗЕЧАНСКИ ГАРМОНІК

Хлопец з боку выглядае
Быццам нейкі раздуронік, —
Скаліць зубы без прычыны,
Задзірае нават нос, —
А ў руках яго іграе
Маладзечанскі гармонік,
Ён няйначай да дзяўчыны
Паказаць яго прынёс.

Той гармонік шчабятлівы,
Гучны, звонкі і пявучы
Цешыць сэрца маладое
І старога весяліць,
Бо акорды-пералівы,
Нібы вар які кіпучы,
Мітусяцца шумным роём, —
Так жыццё ў іх бурліць!..

Хто вас, таленты, пасеяў
Між сялянскіх ніў, разораў?
Хто даў рукі залатыя —
Буйны росквіт творчых сіл?
Нібы шум вясны павеяў

І наткаў сваіх узораў, —
Скачуць іскры, як жывыя,
Без прычыны,

Нібы зорны небасклі.
Мы здзіўляемся часамі,
Як у росах брыльянтстых
Розным колерам вясёлкі
Кветкі з сонцам гаманяць.
Не было, аднак, між намі
Такіх кветак галасістых,
Скуль кадрылі, вальсы, полькі
І шчабецунь, і звянцэ!..

Расцвітаюць падарункі
Маладосці неўгамоннай,
Іх рыхтуюць дзіватворцы
У мастацтве сваіх рук
І прыгожай, светлай думкі.
Людзі з фабрыкі гармоннай
Між чаруючых узораў
Пішучь імя — Беларусь.

1966 г.

СЯБРАМ ХЛЕБАРОБАМ

Нехта сонцу радня.
Нехта мчыцца ракетай у неба.
Нехта хваліць марской
Стаў гранітныя скалы крышыцы.
А я з вамі, сябры,
Як з майстрамі надзённага
хлеба,
Хачу нешта сваё

Гаварыць, і спяваць, і тварыць.
Я па волі сваёй
Быў заўсёды ад вас неадлучны.
На чужыне мяне
З вамі думкі злучалі і сны.
І да песень сваіх

Я не мог дабіраць голас
штучны, —
Хай гучаць прастатой,
Хай жа шчырасцю вабяць яны.

Творчай працы гады
Сёння нам налічылі паўвека,
На паўсотай вярсце
Пераможны калышца сцяг.
З вамі ў песнях сваіх
Будзем славіць тварца-
чалавека,

Што будзе жыццё
І узводзіць на ленынскі шлях.
1967 г.

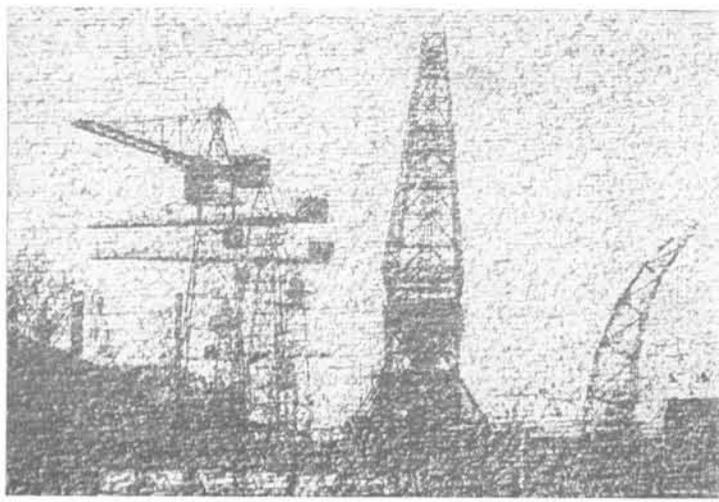
МАІМ НАВЕДВАЛЬНІКАМ У БАЛЬНІЦЫ

Вы прыйшлі да мяне, хоць не вельмі хацеў я таго,
Каб нікчэмны мой выгляд наводзіў на сум, на тугу...
А цяпер прызнаюся: не мог я ўявіць усяго, —
Як мне вас ацаніць, на якую паставіць вагу?..

Я б хацеў яшчэ раз нарадзіцца, жыццё так пражыць,
Каб здабыць сабе талент, якога здабыць я не змог, —
Навучыцца людзей разумець, і цаніць, даражыць
Тых, што сталі ў жыцці на пачатку прыгожых дарог...

Вы пайшлі ад мяне, але я ўжо убачыў, адчуў
Чалавечнасці вашай узважыў красу-прыгажосць, —
Паказалі вы мне неўміручую тую душу,
Незвычайны той дар, што далёка не ў кожнага ёсць.
1976 г.

«Аўтапартрэт» адкрывае паказ работ фотаамаатара Зіновія Шэгельмана, якія дэманстраваліся ў Магілёве на яго другой персанальнай выстаўцы. І глядач вочы ў вочы сустракаецца з чалавекам у медыцынскім халаце і шапачцы, які стаіць з «Зенітам» у руках. У вялікай люстры адбіваецца і белізны хірургічнага пакоя, і медыцынская апаратура.

Так, прызнаны майстар, аўтар вялікай колькасці работ, што мелі поспех на выстаўках у нашай краіне, у Польшчы і Венг-

рыі, Швейцарыі і Бразіліі, Індыі і Ганконгу, Іспаніі і ЗША, працуе ўрачом. Захапленне фатаграфіяй — яго хобі, якое разам з вандроўкамі па Беларусі і іншых савецкіх рэспубліках займае вольны ад работы час.

Больш за 70 работ, выкананых за апошнія сем гадоў, паказваюць няўрымсліваю і працавітую натуру. Шырокае кола тэм хвалюе фотаамаатара. І даволі часта ён стварае серыю здымкаў, каб глыбока і поўна расказаць пра тое, што спыніла яго ўвагу. Глядач адкрывае для

сябе ў фатаграфіях Зіновія Шэгельмана будзённы гераізм, гатоўнасць пастаянна і бескарысліва тварыць дабро, уласцівае яго калегам па прафесіі — медыкам, цяплей душой ля бясконца кранальных дзіцячых сюжэтаў, перажывае замілаванасць ля пейзажаў, можа весела паўсмехацца ля іранічна пададзеных жанравых сцэнак...

Зіновій Шэгельман ужо шмат гадоў з'яўляецца членам Магілёўскага фотаклуба «Вясёлка». Без яго гутарак, парад не абыходзіцца, бадай што, ні

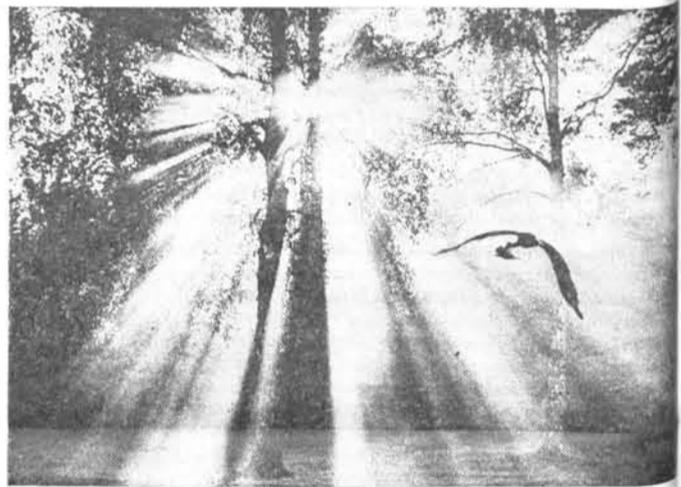
адзін пачынаючы аматар абласнога цэнтра.

Апошнім часам вядомага фотамайстра ўсё часцей сталі запрашаць на сустрэчы ў розныя куткі Магілёўшчыны. Самадзейная творчасць працоўных мае розныя формы і праяўленні. Фотаамаатарства даступна сёння многім — і таму, што разнастайная айчынная апаратура добрай якасці прадаецца нават у сельскай мясцовасці, і таму, што расце культурны ўзровень гараджан і вясцоўцаў. А вучыцца пачаткоўцы жадаюць адразу

ў майстроў, каб па меры сіл здольнасцей спасцігаць не толькі рамяство, але і мастацтва. Бо толькі творчасць — у чым бы яна ні праяўлялася — здолена кожны дзень прыносіць радасць.

В. СЕРГІЕЎСКАЯ

НА ЗДЫМКАХ: работы Зіновія Шэгельмана. «Будоўля» цыкла «Урбанізацыя»; «Апэрацыйная сястра» [з цыкла «Хірургі»]; «Гончык»; «Піжон» «Пяць «Чараўніцы»; «Раніца лесе».

КАЛЯНДАР «ПРЫРОДА БЕЛАРУСІ»

Ці ведаеце вы, якая працягласць першага веснавога дня ў Віцебску і ў Гомелі? Якіх самых моцных маразоў можна чакаць у лютым? Якія птушкі прылятаюць на зіму ў лясы Беларусі? Калі пачынаюцца «вяселлі» ў лісцы, зайца, рысі?

На гэтыя і многія іншыя пытанні можна атрымаць адказы, прачытаўшы календар прыроды на 1980 год, выпушчаны выдавецтвам «Полымя».

Пасля кароткага знаёмства з геалагічным мінулым і сучаснай геаграфічнай характарыстыкай Беларусі, чытач адправіцца ў падарожжа па роднаму краю, пабывае ва ўсіх порах года. Ён атрымае мноства самых разнастайных і цікавых звестак пра надвор'е, сярэднія тэмпературы паветра кожнага месяца, пра пачатак і завяршэнне вегетацыі раслін, пра прылёт птушак.

Календар прыроды мае шмат фатаграфій, на якіх адлюстраваны непаўторныя пейзажы Радзімы. Прыемныя ўспаміны нараджаюць здымкі, дзе можна ўбачыць усныя журавіны або сажалку з гарлачыкамі, першыя веснавыя кветкі і дары лесу — грыбы і ягады. Нельга адарваць позірк ад маляўнічага захаву сонца. Радуюць вока беластвольныя бярозавыя гаі Беларускага Паазер'я, дрымучыя лясы Белавежы, неаглядныя водныя роўнядзі азёр...

Календар раскавае чытачу аб разнастайнасці расліннага і жывёльнага свету Беларускай пушчы, Бярэзінскага і Прыпяцкага запаведнікаў, пра ландшафтныя, гідралагічныя, паліяўнічныя, батанічныя і мемарыяльныя заказнікі нашай рэспублікі, пра рэдкія віды звяроў, птушак і раслін, занесеных у «Чырвоную кнігу». На наступных старонках мы знаёмімся з зубрамі, аленямі, ласямі, бабрамі, глушцамі, лебедзямі і іншымі насельнікамі гэтых запаведных мясцін. Каментары да здымкаў напісалі фотажурналісты М. Шарай і Г. Вынаеў.

Календар «Прырода Беларусі» прывучае чытача ўглядацца ў навакольны свет, узбагачае ведамі, выхоўвае дапытлівасць і беражлівыя адносіны да прыроды.

А. КУРСКОЎ,
кандыдат біялагічных навук.

НАВАСЁЛЫ З БЕЛАВЕЖЫ

У Круглянскім раёне ёсць вальера плошчай у адзін квадратны кіламетр. Тут устаноўлены кармушкі, саланцы і нарыхтавана неабходная колькасць кармоў.

Сюды завязуць 50 гаў пшэня з Беларускай пушчы. Праз год яны будуць выпушчаны для вольнага рэпрадукцыі.

З народнага гумару

У адной вёсцы абралі людзі старасту. Такая высказка пасада настолькі ўскружыла галаву старому, што да яго страшна было падступіцца. Па вёсцы галава хадзіў, як кажуць, задрайшы нос і патрабаваў, каб яму кожны абавязкова даваў аб сабе падрабязную справаздачу.

Сядзіць аднойчы стараста на прызьбе свайго дома і бачыць: ідзе нехта ў канцы вёскі.

— Бяжы хутчэй, — загадай свайму сыну, — і давайся, што гэта за птушка ходзіць па майй вёсцы.

Сын, як апантаны, кінуўся да чалавека з крыкам: — Што табе трэба? спыніся здзіўлены падражнік.

— Тага казалі, каб я ведаўся, што вы за птушка што ходзіце па нашай вёсцы.

— Скажы свайму тату, азвайся незнаёмец, — і ён такі ж дурань, як і ты.

— Ну, што? — спытаў стараста, калі вярнуўся сын.

— Ды гэта, тага, наш сын ры знаёмы. Ён добра ведае і мяне, і вас.

— А што ён сказаў?

— Скажаў, што вы такі дурань, як і я.

(порт)

У Раўбічах пад Мінскам завяршыліся міжнародныя спаборніцтвы «Дружба», у якіх удзельнічалі маладыя біятланцы зямлі сацыялістычных краін.

Прыемным сюрпрызам стала выступленне 19-гадовага вучня чыгуначнага тэхнікума з Ухты Віктара Цыўнеля, які перамог у гонцы на 15 кіламетраў. Як поспех варта расцэньваць і пятае месца на гэтай дыстанцыі студэнта Бела-

СЮРПРЫЗЫ ТРАСЫ

рускага інстытута фізікультуры Сяргея Дзяменцева.

Сюрпрыз паднесла і надвор'е. За дзень да пачатку спаборніцтваў стаялі моцныя маразы, а ў дзень старта на 15 кіламетраў нечакана пацяплела. Траса стала цяжкай, парывы ветру перашкаджалі прыцэльнай стральбе.

Другі беларускі ўдзельнік мінчанін Аляксандр Шумскі паказаў на дыстанцыі лепшы час, аднак няўдачы на агнявых рубяжах адкінулі яго на 17-е месца.

Спрынтэрская гонка на 10

кіламетраў са стральбой на двух агнявых рубяжах прынесла поспех савецкай камандзе. Усе прызавыя месцы дасталіся выхаванцам савецкіх трэнераў. А пераможцам стаў студэнт Маскоўскага абласнога інстытута фізікультуры Уладзімір Траццякоў.

З замежных спартсменаў у індывідуальных спаборніцтвах найбольш паспяхова выступіў Вітэслаў Юрачак з Чэхаславакіі (другое месца ў гонцы на 15 кіламетраў). Яму быў уручан памятны прыз газеты «Фізікультурнік Беларусі».

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 294